

VARSTVO PRED NARAVNIMI
IN DRUGIMI NESREČAMIPREVENTIVA IN
PRIPRAVLJENOSTUPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE ZA
ZAŠČITO IN REŠEVANJE (URSZR)

OBČINE

Stalnico ogrožanja varnosti Republike Slovenije, njenih državljanov in državljanov, premoženja, kulturne dediščine, okolja in drugih dobrin predstavljajo **naravne in druge nesreče**, ki so posledica geografskih, poselitvenih in drugih značilnosti. Zaradi podnebnih sprememb naravne nesreče, kot so neurja s točo in močnim vetrom, poplave in plazovi, suša, visok sneg, žled in druge, postajajo čedalje pogostejše in bolj intenzivne.

Zagotavljanje **varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami**, ki vključuje tudi okolijske, industrijske ter druge nesreče, ki jih povzroči človek s svojo dejavnostjo in ravnanjem, pa tudi varstvo pred pojavi terorizma in različnimi oblikami množičnega nasilja ter drugimi nevojaškimi in vojaškimi viri ogrožanja, je trajen življenjski in strateški cilj razvoja Republike Slovenije, kar je med drugim poudarjeno tudi v **Resoluciji o nacionalnem programu varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v letih 2009 do 2015** (ReNPVNDN), (Ur.I.RS, št. 57/09).

Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami je **enoten, celovit podсистem nacionalne varnosti države**.

Glavna cilja sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami sta **zmanjšanje števila nesreč in preprečitev** oziroma **zmanjšanje števila žrtev in drugih posledic**.

Slovenija kot članica Evropske unije aktivno sodeluje na področju civilne zaščite, kjer velja načelo subsidiarnosti. Ob večjih nesrečah, ki presežejo zmogljivosti posameznih držav, je vloga EU tudi usklajevanje pomoči držav članic v okviru mehanizma civilne zaščite EU.

Težišče varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami je izvajanje **preventivnih ukrepov**, ki vključujejo tudi varstvo pred požari in utopitvami ter drugimi ogrožanji.

Preventivni ukrepi so vsi ukrepi, s katerimi se zmanjša nevarnost nastanka nesreče, oziroma ukrepi, s katerimi se zmanjša škodljive posledice nesreče.

V zadnjih letih intenzivneje poteka uveljavljanje preventivnih ukrepov zlasti na področju načrtovanja in urejanja prostora, varstva pred požarom, seizmološke, meteorološke in hidrološke dejavnosti ter transportnih in drugih infrastrukturnih sistemov.

V vseh dejavnostih je treba nameniti posebno pozornost tudi prilagajanju posledicam, ki jih povzročajo podnebne spremembe in globalizacija.

Priljubljenost na nesreče se odraža v načrtih zaščite in reševanja, v opravljanju nalog za opazovanje, obveščanje in alarmiranje, v zagotavljanju zaklonišč, v osebni in vzajemni zaščiti, v varstvu pred neeksplozivnimi ubojnimi sredstvi, v silah za zaščito, reševanje in pomoč, v izobraževanju in usposabljanju, v raziskovalnem delu ter v mednarodnem sodelovanju.

Popolna zaščita pred naravnimi nesrečami ne obstaja. Vedno preostane še neko tveganje, ki ga mora prevzeti družba in posameznik, zato je obveščanje, ozaveščanje in izobraževanje javnosti o nevarnosti in ogroženosti ter možnostih samozaščite tako zelo pomembno.

Načrt zaščite in reševanja je razčlenjena zamisel zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih ali drugih nesrečah. Izdelava se ga za vsako vrsto nesreče posebej. Temelji na oceni ogroženosti, na predlogih za zaščito, reševanje in pomoč, ki izhajajo iz ocenjene ogroženosti, ter na razpoložljivosti sil in sredstev za zaščito, reševanje in pomoč.

Alarmiranje se organizira kot enoten sistem, ki se ga upravlja na državni, regionalni in lokalni ravni.

Sile za zaščito, reševanje in pomoč so razpoložljive človeške zmogljivosti društev, gospodarskih društev, zavodov ali lokalnih skupnosti, države ali drugih organizacij, ki jih povzročajo podnebne spremembe in globalizacija.

Izvajalci nalog zaščite, reševanja in pomoči ob naravnih in drugih nesrečah so: enote ter službe društev in drugih nevladnih organizacij (gasilska služba, gorsko-reševalna služba, jarmarska reševalna služba, podvodna reševalna služba, služba za reševanje ob ekoloških in drugih nesrečah, Rdeči križ Slovenije in druge humanitarne organizacije, skavti, taborniki); gospodarske družbe, zavodi in druge organizacije; enote, službe in organi Civilne zaščite; Policija; Slovenska vojska.

Za krepitev priljubljenosti držav in skupnosti na naravne nesreče so pomembne tako dejavnosti države, kakor tudi vsakodnevna ravnanja lokalnih skupnosti in vsakega posameznika.

URSZR je organ v sestavi Ministrstva za obrambo, ki opravlja upravne in določene strokovne naloge varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, ki so v državni pristojnosti:

- » pripravi nacionalni program varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami
- » predlaga raziskovalne in razvojne projekte
- » pripravi analize tveganj in ogroženosti
- » organizira sistem opazovanja, obveščanja in alarmiranja in skrbi za njegovo delovanje
- » organizira sistem zvez in skrbi za njegovo delovanje
- » usmerja in usklajuje preventivne ukrepe
- » razglašča nevarnosti naravnih in drugih nesreč
- » daje napotke za ravnanje ob nevarnostih in nesrečah
- » pripravi državne načrte zaščite in reševanja
- » organizira, opremlja in usposablja Civilno zaščito
- » usklajuje priljubljenost in delovanje ter sofinancira dejavnosti javnih reševalnih služb
- » pripravlja programe ter organizira in izvaja izobraževanje in usposabljanje za zaščito, reševanje in pomoč
- » zagotavlja pogoje za delo poveljnika in štaba Civilne zaščite Republike Slovenije
- » zagotavlja pogoje za delo državnih komisij za ocenjevanje škode
- » oblikuje in vzdržuje državne rezerve materialnih sredstev za primer naravnih in drugih nesreč.

V Sloveniji delujejo državni (CORS) in 13 regijskih centrov za obveščanje. Njihove naloge so:

- » zbiranje in obdelava podatkov
- » posredovanje podatkov reševalnim službam, državnim organom, županom idr.
- » razglašanje nevarnosti
- » javno alarmiranje
- » posredovanje napotkov prebivalcem za ravnanje ob nevarnostih oziroma nesrečah
- » opravljanje dispečerske službe za gasilstvo, nujno medicinsko pomoč, gorsko, jarmarsko, podvodno in druge reševalne službe
- » posredovanje pri zagotavljanju logistične podpore reševalnim službam
- » mednarodna izmenjava podatkov.

V Sloveniji že od leta 1997 velja enotna klicna številka **za klic v sili 112**.

Preventivno-operativno obveščanje in opozarjanje o nevarnostih naravnih in drugih nesreč CORS pripravlja v sodelovanju z Agencijo RS za okolje (ARSO). Gre predvsem za opozorila v zvezi z obilnimi padavinami in poplavi, obilnimi snežnimi padavinami, močnim vetrom, žledom, visoko plimo, neurji in točo ter razglašanjem požarne ogroženosti v naravnem okolju. Dostopna so tudi na spletnih naslovih:

www.sos112.si/
www.arso.gov.si/vode/opozorila

Občine samostojno organizirajo, pripravljajo ter vodijo zaščito, reševanje in pomoč in odpravljanje posledic nesreč na svojem območju.

Država jim pri tem pomaga s silami in sredstvi iz svoje pristojnosti.

- V občinski pristojnosti je:
- » urejanje sistema zaščite, reševanja in pomoči na območju občine
 - » spremljanje nevarnosti, obveščanje in alarmiranje prebivalstva o pretečitih nevarnostih
 - » zagotavljanje elektronskih komunikacij
 - » načrtovanje in izvajanje zaščitnih ukrepov
 - » izdelava ocen ogroženosti ter načrtov zaščite in reševanja
 - » organiziranje, razvijanje ter vodenje osebne in vzajemne zaščite
 - » organiziranje, vodenje in izvajanje zaščite, reševanja in pomoči
 - » določanje, organiziranje in opremljanje organov, enot in služb Civilne zaščite ter drugih sil za zaščito, reševanje in pomoč
 - » zagotavljanje nujnih sredstev za začasno nastanitev
 - » določanje in izvajanje programov usposabljanja
 - » usklajevanje načrtov in drugih priprav za zaščito, reševanje in pomoč s sosednjimi občinami in državo
 - » zagotavljanje osnovnih pogojev za življenje ter odpravljanje posledic nesreč
 - » določanje organizacij, ki so posebne pomena za zaščito, reševanje in pomoč
 - » mednarodno sodelovanje na področju zaščite, reševanja in pomoči.

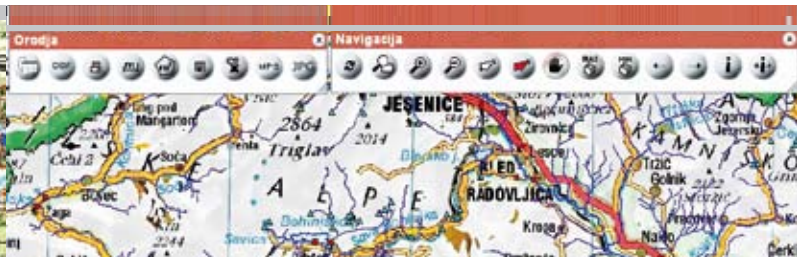
Za izvajanje priprav za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami je odgovoren župan občine.

Župan:

- » sprejme načrte zaščite in reševanja
- » določi vrsto in obseg sil za zaščito, reševanje in pomoč
- » skrbi za izvajanje ukrepov za preprečitev in zmanjšanje posledic naravnih in drugih nesreč
- » vodi zaščito, reševanje in pomoč ter odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč ter
- » skrbi za obveščanje prebivalcev o nevarnostih, stanju varstva in sprejetih zaščitnih ukrepih na svojem območju.

VARSTVO
PRED NARAVNIMI
IN DRUGIMI
NESREČAMI
V SLOVENIJI

PREVENTIVA · PRIPRAVLJENOST ·
ODZIV · OBNOVA

PREVENTIVNI UKREPI

PROSTORSKO NAČRTOVANJE

KARTE NEVARNOSTI, OGROŽENOSTI

PODATKI IN INFORMACIJE

MEDNARODNO SODELOVANJE

Preventivni ukrepi so ključni za zmanjševanje možnosti za nastanek naravnih nesreč ter zmanjševanje škodnega potenciala. Izvajamo jih na različne načine in na različnih ravneh:

- » v okviru prostorskega načrtovanja (npr. z izogibanjem potencialnim območjem nevarnosti, ohranitvi, obnovi in rezervaciji razlivnih površin, z upoštevanjem podrobnejših usmeritev s področja varstva pred naravnimi nesrečami, pri urbanističnem načrtovanju idr.)
- » v okviru posameznih dejavnosti, kot je npr. urejanje vodotokov (skrb za neoviran odtok vode) ali nega varovalnih gozdov (skrb za ustrezno vitalnost in starostno strukturo sestojev idr.)
- » v okviru zaščitnih ukrepov za obstoječa ogrožena območja (izvedba gradbenih varovalnih objektov, izvedba trajnih zavarovanj ogroženih objektov idr.)
- » s pomočjo načrtov zaščite in reševanja za posamezne lokalne skupnosti in podjetja
- » z informiranjem posameznikov in splošne javnosti o ogroženostih ter vrstah in vlogi preventivnih ukrepov
- » s pomočjo izobraževanja in usposabljanja sil za zaščito, reševanje in pomoč
- » s pravočasnim zavarovanjem premoženja.

Pomemben premik na področju zmanjševanja poplavne ogroženosti predstavlja evropska direktiva 2007/60/ES o oceni in obvladovanju poplavne ogroženosti, ki namesto načela zagotavljanja določene stopnje poplavne varnosti uvaja **načelo obvladovanja tveganj**.

Njene določbe so bile v nacionalni pravni red prenesene s sprejetjem dopolnitev Zakona o vodah in novih podzakonskih aktov, to je Uredbe o vsebini in načinu priprave podrobnejšega načrta zmanjševanja ogroženosti pred poplavami (Ur.l.RS, št. 7/2010) in Uredbe o pogojih in omejitvah za izvajanje dejavnosti in posegov v prostor na poplavih in erozijskih območjih (Ur.l.RS, št. 89/2008), ki skupaj s Pravilnikom o metodologiji za določanje območij, ogroženih zaradi poplav in z njimi povezane erozije celinskih voda in morja, ter o načinu razvrščanja zemljišč v razrede ogroženosti (Ur.l.RS, št. 60/2007) tvorita zakonski okvir za preprečevanje vnosa novega škodnega potenciala na območja poplavne nevarnosti.

Način izvajanja poplavne direktive v Sloveniji je opredeljen z okvirnim programom za obdobje 2009-2015, ki je objavljen na spletnih straneh MOP www.mop.gov.si.

Strokovno podporo izvajanju poplavne direktive po Zakonu o vodah zagotavlja Inštitut za vodo Republike Slovenije.

Naravne nesreče prizadenejo tako posameznika kot gospodarstvo in družbo v celoti, zato je v javnem interesu, da se jim vnaprej izognemo. To lahko dosežemo v okviru prostorskega načrtovanja, kjer poteka usklajevanje naravnih danosti ter različnih potreb in interesov razvoja z javnimi koristmi na področju okolja, narave, kulturne dediščine, varstva naravnih virov, obrambe ter varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Naravne procese je treba obvezno upoštevati kot omejitev pri načrtovanju tudi zato, da se na poplavih, erozijskih, plazljivih in plazovitih območjih ne načrtuje prostorskih ureditev oziroma dejavnosti, na katere imajo ti naravni procesi lahko škodljiv učinek ali ki te naravne procese lahko sprožijo oziroma ojačajo. Cilj prostorskega načrtovanja je preprečitev škode in zmanjšanje škodljivih vplivov nesreč.

To najučinkoviteje dosežemo z usmerjanjem gradnje zunaj potencialno nevarnih območij, na ogroženih območjih pa z negradbenimi in gradbenimi omilitvenimi ukrepi za zmanjšanje ogroženosti.

Ministrstvo za okolje in prostor (MOP), Direktorat za prostor, daje smernice s

področja razvoja poselitve, predvsem glede omrežja in razvoja naselij, razmestitve dejavnosti in območij namenske rabe prostora.

Občina v svojem prostorskem načrtu (OPN) opredeli strateške cilje in izhodišča prostorskega razvoja, rabo prostora ter pogoje za umeščanje posegov v prostor in načrtovanje prostorskih ureditev lokalnega pomena.

Sestavni del občinskega prostorskega načrta (Prikaz stanja prostora) mora biti tudi prikaz:

- » poplavnih območij
- » plazljivih območij
- » plazovitih območij
- » erozijskih območij in
- » vodovarstvenih območij.

Občina v prostorskem načrtu določi območja za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami in območja za potrebe zaščite in reševanja.

Uprava RS za zaščito in reševanje daje smernice in mnenja k državnim in občinskim prostorskim dokumentom. Na spletni strani Agencije RS za okolje so objavljene „Splošne smernice s področja upravljanja z vodami za pravo OPN“:

www.arso.gov.si/vode/Urejanje_voda

Pogoj za ustrezno preventivno ravnanje je poznavanje naravnih nevarnosti in ovrednotenje njihovih značilnosti.

Opozorilne karte se pripravijo s pomočjo modeliranja in evidence o preteklih dogodkih ter predstavljajo osnovni pregled potencialnih območij nevarnosti. Uporabljajo se pri strateških odločitvah o prostorskem razvoju, pri presoji dopustnosti gradnje zunaj poselitvenih območij ter za določanje prioriteta pri izdelavi podrobnejših kart nevarnosti.

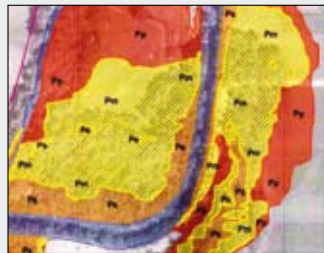
Opozorilna karta poplav prikazuje obseg območij poplavljanja glede na pogostost pojava (pogoste, redke in zelo redke poplave) z namenom opozarjanja na poplavno nevarnost.

Karte nevarnosti so natančnejše in nudijo na parcelo natančen pregled vzrokov, dinamiko naravnih procesov, obseg, intenziteto in verjetnost nastopa (povratna doba) naravnih nevarnosti: kaj, kje, kako pogosto in s kakšno intenzivnostjo se lahko zgodi.

Karta poplavne nevarnosti je namenjena predvsem strokovnjakom in prikazuje območja različnih parametrov jakosti (območja poplavljanja pri različni verjetnosti nastopa, globino, produkt globine in hitrost toka).

Karta razredov poplavne nevarnosti je namenjena uporabi pri prostorskem načrtovanju, saj s pomočjo podzakonskega akta, ki ureja pogoje in omejitve na območjih posameznih razredov poplavne nevarnosti, postavlja splošne usmeritve za oceno sprejemljivosti izvajanja dejavnosti in posegov v prostor v odvisnosti od vrste objektov in dejavnosti.

Karta poplavne ogroženosti združuje rezultate analiz poplavne nevarnosti in ranljivosti (škodnega potenciala) in prikazuje območja morebitnih škodnih posledic zaradi naravnih nevarnosti.

NEVARNOSTNI POTENCIAL
NARAVNI PROCESI
- vrsta
- verjetnost nastopa
- jakost in trajanje

OGROŽENA OBMOCJA

ŠKODNI POTENCIAL
ELEMENTI OGROŽENOSTI
- vrsta
- izpostavljenost
- ranljivost
- vrednost

Podatki in informacije o stanju prostora so ob upoštevanju razvojnih ciljev pomembna osnova za pripravo strokovnih podlag in prostorskih aktov države in občin. Ministrstvo za okolje in prostor zagotavlja vodenje in vzdrževanje prostorskega informacijskega sistema (PIS).

Osnovni nepremičninski podatki so dostopni na portalu »**prostor**«: www.prostor.gov.si

Strokovne podlage s področja urejanja voda, ki so ključne za opredelitev ogroženih območij zaradi delovanja voda, so z uporabo spletne storitve **Atlas okolja** dostopne na portalu Agencije RS za okolje: <http://gis.arso.gov.si>

Podatki s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami so dostopni na portalu **e-GIS Ujme**: <http://gis3.sos112.si/>

URSZR skrbi tudi za informacijski sistem za poročanje o intervencijah in nesrečah (**SPIN**). Javnosti je dostopen na spletni strani: <http://spin.sos112.si/spin2>

Druge koristne povezave:

Na spletni strani Alpske konvencije www.alpconv.org je na podstrani konvencija/delovne skupine/Platforme/ Platforma za naravne nesreče dostopen dokument „Celovito preventivno upravljanje s tveganji pred naravnimi nesrečami - priporočila“ v angleškem jeziku.

Na spletni strani Inštituta za vode je pregledovalnik podatkov za vodna telesa površinskih voda: www.izvrs.si/pregledovalnik_vtpv/

Na spletni strani URSZR www.sos112.si so na podstranih dostopne številne koristne informacije s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami.

Uporabne informacije in napotki s področja varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami so tudi na spletnih straneh občin.

Na spletni strani Geološkega zavoda RS www.geo-zs.si je objavljena Karta verjetnosti pojavljanja plazov in drobrskih tokov (1:250000) ter nasveti o ravnanju na plazljivih območjih.

ALPSKA KONVENCIJA

V Alpah živi približno 14 milijonov ljudi. Zanje in za več milijonov gostov, ki vsako leto obiščejo Alpe, je treba varovati naravo in kulturo tega območja in ohraniti ta pomemben življenjski in gospodarski prostor z njegovimi bogastvi in posebnostmi. V ta namen je bila leta 1991 podpisana Alpska konvencija.

Alpska konvencija je mednarodno-pravni zavezujoč sporazum med osmimi alpskimi državami in Evropsko unijo, s katerim so se podpisnice obvezale za trajnostni razvoj alpskega prostora, zaščito alpskih eko-sistemov ter za gospodarski in kulturni napredek prebivalstva, ki živi na tem območju. Države pogodbenice so podpisale in ratificirale protokole k Alpski konvenciji, ki podrobneje določajo usmeritve za urejanje prostora, hribovsko kmetijstvo, varstvo tal, narave in urejanje krajine, gorski gozd, turizem, energijo in promet in so neposredno uporabne tudi v lokalnih skupnostih.

www.alpconv.org

PLANALP

Delovna skupina 'Platforma za naravne nesreče' (PLANALP), ki je bila ustanovljena novembra 2004 na VII. Alpski konferenci, pripravlja skupne strategije in priporočila za varstvo pred naravnimi nesrečami v alpskem prostoru.

Škode zaradi naravnih nesreč se ne prestopajo povečujejo. Vzroki so različni: povečanje obsega škodnega potenciala, izpostavljenost in ranljivost infrastrukture, povečane zahteve glede mobilnosti in komunikacij, večje negotovosti zaradi podnebnih sprememb itd. Zato je smiselno, da se priporočijo posamezni preventivni ukrepi, usklajeni z razmerami v Alp-skem prostoru, primerni za izvajanje na vsem območju Alp.

Kolofon

Izdajatelj: Ministrstvo za okolje in prostor RS v sodelovanju z Upravo RS za zaščito in reševanje in Platformo PLANALP
Besedilo: Jože Papež

Fotografije: Arhiv Ministrstva za obrambo RS, Ministrstva za okolje RS, Inštituta za vode RS in Podjetja za urejanje hudoornikov.

Oblikovanje: Werbeagentur I-B • www.i-b.at • Absam (Avstrija), Tisk: Druckerei Pixit, Absam (Avstrija)
Naklada: 3000 izvodov, november 2010

